

Kur'an'a Kurban-3

Nureddin Yıldız'ın "Hadislerle Diriliş" (120.) dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Mutezile akımının bugünden tam olarak 1230 sene önce ortaya çıktığını hesaba katarsak, üzerinden bunca zaman geçmiş bir olayı ve şahısları bugün öğrenim konusu etmek hatta tarih mevzuu olarak okumak tam manasıyla vakit israfıdır, eğer ne olup bittiğini okumakla yetineceksek.

Fakat şeytanın ümmet-i Muhammed üzerindeki planlarının o zaman nasıl olup bugün nasıl olacağını merak ettiğimiz ve bugün için ders çıkarmak üzere önümüze aldığımızda gayet önemli malzemeler olur hatta ibadet ağırlıklı bir iş yaptığımızı da söyleyebiliriz. Sadece Mutezile meselesinde değil, tarihimize ait herhangi bir akım, grup, şahıs veya bir başka başlık altında ele alınacak konulara bugün de benzerleriyle karşı karşıya olduğumuz ve yarın başka versiyonlarının çıkabileceği bakışıyla yaklaşıldığında bu 'tarihî bir konuyu okumak' işinden daha fazla anlam ifade eder.

Hicrî 2. asırda ortaya çıkan Mutezile, 5. asırdan sonra artık tarih kitaplarında kalmış bir hareketti. Tarihçiler bu hareketin varlığını kaydetmese ve Ahmed bin Hanbel'in talebeleri hocalarının neden işkenceye maruz kaldığına dair ayrıntıları zikretmeselerdi bugün haberimiz bile olacak bir konu başlığı değildi. Lâkin hicretin 15. asrını yaşadığımız bir zamanda Mutezile akımının yeniden canlandığını görebiliyoruz. Meğer İblis ancak üç asır tutturabildiği dikişi birkaç yüz yıl unutturduktan sonra Müslümanlar'ın önüne yeniden çıkarmıştır.

Bu nedenle o günkü Mutezile hareketini bugün okumamız gerekli hâle gelmiştir. Mutezile kafası bugün yeniden ortaya çıkabilmiş ve insanlar ilahiyat fakültelerinde, Allah'a ve Peygamberi'ne karşı görüş beyan etme cesaretini kendilerinde bulabilmişlerse, ümmet-i Muhammed bugün yeniden bir Ahmed bin Hanbel'e muhtaç demektir. Aksi takdirde bugünün Mutezilesi, o gün beceremediklerinin intikamını da alır, bugünü ve geleceği de batırabilir.

Sözünü ettiğimiz Mutezile hareketinin çıkışını ve güçlenmesini sağlayan temel nedenleri bugün için yorumlayarak değerlendirmeye gayret edeceğiz. Mutezililik gibi bir hareket, ashab-ı kiramın torunlarının yaşadığı bir nesilde nasıl meydana çıkabildi? Allah'ın ayetlerine ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hadislere karşı cüretkârlık nasıl peyda olabildi? Peygamber aleyhisselamin hüküm koyduğu bir meselede nasıl olup da kendi hükmünü karşı görüş olarak açıklayanlar olabildi?

Mutezile'nin ortaya çıkışı ve beslenmesi için birinci neden, Hüseyin radiyallahu anhın şehadetinden sonra İslam toplumunun geçirdiği siyasî-askerî kargaşa dönemiyle ilgilidir. Bu dönemde esasen zihni kargaşa, diğer karışıklıklardan daha yoğun olmuştur. Hüseyin radiyallahu anhın şehadetinden önce İslam'ın büyük halifelerinin de şehadetini gören ümmetimiz büyük sarsıntılar geçirmemiş değildi. Sözelimi Ömer radiyallahu anhın mihrapta şehit edilmesi basit bir hadise değildi elbette.

Ancak o zaman ashab-ı kiramın güçlü imanı ile ümmet-i Muhammed'in birlik ve beraberliğini kuşanmış ruhları karşılaşılan hadiselerin büyüklüğüne rağmen sarsılmayacak bir sağlamlıktaydı. Ömer radiyallahu anhın şehadeti üzerinden geçen on iki yıllık zaman dilimini müteakip Osman radiyallahu anhın şehadeti zamanında ashab-ı kiramın çoğu dünyadan göçüp gitmişti ve sahabe nüfusu azınlık hâline gelmişti. Ömer radiyallahu anh devrinde sahabe nüfusu Medine'de çoğunlukken sonraları sahabiler azalmış, 'sahabi kafası' denebilecek zihniyetin nüfuzu da doğal olarak azalmıştı. Nüfusu kaybolan sahabe kitlesinin eş zamanlı olarak nüfuzu da azınlıktaydı.

Buna rağmen ümmet-i Muhammed, Ali radiyallahu anhı başına getirmiş ve etrafında beş senelik direniş hareketi göstermişti. Zihin kargaşası bu son aşamada da sürmedi. Ashabın arasında bu devrede görülebilecek savaşlar ve kargaşalar yine de Peygamber aleyhisselama dil uzatılabilecek bir raddeye hiçbir zaman varmamıştı.

Hüseyin radiyallahu anhin şehadetiyle beraberse mevcut karışıklıklara, o güne dek var olmayan yeni bir kargaşa eklendi ki bu, konumuz olan zihin bulanıklığıdır. Bu bulanıklık zehirli meyvelerini hemen üretmeye başlamıştır. Bunun güçlü lider eksikliğinden kaynaklandığı da ana sebep olarak elbette zikredilebilir. Zira o sıralar Ömer bin Hattab hayatta olmadığı gibi adı onunla mukayese edilebilecek önemli kadrodan da pek kimse yaşamıyordu. (Yavuz Sultan Selim devrinde de yüksek sesle dillendirilemeyen bu tür söylemler hatta Sultan Vahdeddin zamanındaki kargaşa ve zayıflık ortamında bile dillendirilememiştir.) Ashab-ı kiramın toplum üzerindeki tesiri olan güçlü aşı, cemiyeti dipdiri ayakta tutuyordu ancak sonrasında, bağımsızlık sistemi çökmüş bir vücudun mikrop kapmasına benzeyen manzara bir rüzgârla bile yere çökme ihtimalinden söz edilebilecek bir bünyeyle yaşayan toplum için adeta beklenen bir durumdu.

Dolayısıyla ashab-ı kiram devrindeki karışıklıklar ile bu zihin kargaşası devri arasında böyle bir farktan söz edilmelidir. Ashap devrinde bünyenin, sonraları görülecek yetersiz ve zayıf karakteri sergilemeyeşine örnek olarak Ömer bin Hattab zamanına ait bir hatıra dikkat çekicidir. O günlerde Mısır'dan Medine'ye gelmiş biri, şehirde "bazı Kur'an ayetleri konusunda ihmalkâr olduğunu görüyorum" mealinde konuşmaktaymış. (Bu söylemi zamanımızın "toplum kâfir oldu, nerde İslam, İslam'ın i'si kalmadı..." şeklinde özetlenebilecek 'radikal' nutuk sahiplerinin tavrına benzetmek mümkündür.)

Ömer radiyallahu anhin kulağına ulaşan bu haber neticesinde halife, adamın huzuruna getirilmesini buyurmuş. Halifenin huzuruna bilgiç ve kahramanca bir edayla çıkınca, Ömer radiyallahu anh ona, "sen en son Kur'an'ı ne zaman hatmettin?" diye sormuş. Kendini başkaları üzerinde jandarma görevlisi gibi addeden ama kendi durumuna o kadar da özenmeyen günümüzdeki profille bu bakımdan da uyuşan o kişi, bu soruya susarak cevap vermiş. Bu sefer Ömer radiyallahu anh, "Allah'ın namaz emrini nasıl yerine getiriyorsun?" diye sorup yine suskunluk cevabı almış.

Bunun üzerine ona derhâl Medine'yi terk etmesini emretmiş ve adam canını kurtarıp şehirden ayrılmış.

'Bağımsızlık sistemi' ile kastettiğimiz budur.

*

Gördüklerinden duyduklarına, tattıklarından yürüdüklerine kadar her yaptığı işin kıyamet gününde hesabını vermek zorunda olduğuna iman eden müminler olarak, her şey için söz konusu olabileceği gibi Mutezili hareket hususunda da gerekli dersin çıkarılmasına dikkat etmek ve bakışlarımızı ders almaya yönelik zihniyete ayarlamak lazımdır. Meseleye 'tarihî bir konu' minvalinde bakmanın biz müminler için böyle bir yanlışlığı vardır ki tekraren üzerinden geçerek hatırlatmayı lüzumlu buluyoruz.

Şu kısım kesinlikle gözden kaçırılmamalıdır ki Mutezile, ümmet-i Muhammed'in karışıklık devrinde, karışıklığı düzeltmek amacıyla ortaya çıkmış bir hareketti. Bir önceki metnimizde geçtiği üzere hareketin başı olan Vâsıl bin Atâ, ne serseri ne terörist olmakla itham edilemeyecek bir isimdir, gündüzü oruç ve Kur'an, gecesi teheccüt ile aydınlanan bir profili vardır. Onu şimdi böyle bir ekolün başı olarak ele almamıza neden olan sürecin başında ise tabir caizse bir dakikalığına direksiyon hâkimiyetini kaybetmesi vardır. Zaten yüz binlerce kilometre boyunca düzgün ilerleyen bir arabanın kaza yapma sebebi de on saniyeliliğine bile olsa direksiyon hâkimiyetini kaybettiği bir gaflet anıdır. Rabbinin huzuruna varmıştır ve o muhakeme hakkında konuşmak bizim işimiz olamaz, mevzumuz ardında bıraktığı gerçeğe odaklanmalıdır.

Vurguladığımız üzere aslında art niyetli bir hareket olarak ileri atılmayan Mutezile, başlatıcılarının zihninde, "bunca kargaşa nereden çıktı!" diye feveran edip akıllarınca, ayet ve hadislerin çok sert olmaları nedeniyle toplumun düzelmesi ümidinin önünde engel teşkil ettiği ve o kadar sert olmasalar

toplumun da daha kolay düzelebileceği fikrini düşündüler. Bu da dinin uygulanması konusunda Peygamber aleyhisselamdan daha iyi düşündüğünü zannetmekten başka bir manaya gelmez.

İnsanın dilinden çıkan sözlerin nelere mal olduğu ve başlangıçta iyi niyetle düşünülmüş işlerin kontrolün kaybedilmesiyle neye dönüştüğünün anlaşılması için konumuz isabetli bir örnektir. Temiz niyetli de olsa haddini bilmemenin, aklını Allah'ın önüne koymanın varacağı yer Mutezile'nin bugün ele aldığımız çetelesidir.

Ümmetimizin bugünkü her yerde gırtlığına sarılmış ve hırpalanmış hâlinde bile ümmeti birbirine kırdıran hocalar, fikir adamları ve en uçtaki ayrıntı sayılacak konular üzerine bile yoğun yatırımla olmasa da olacak düşünceleri abartan, kendi büyüklerini ümmetin geçmişteki büyük ulemasından dahi ulu bir yerde konumlandıran ve Müslümanlar'a ha kıyafetine ha davranışına göre puan verme alışkanlığını sürdürenler; gençlerin İslam'ı dışarıdan seyrettiklerinde 'bunun neresi İslam' diye düşünecekleri kadar kaotik bir manzaranın görülmesine sebebiyet vermektedirler.

Tıpkı Hüseyin radiyallahu anhin kanının aktığını gören insanların zihninin karışması gibi.

Bu zihin karışıklığının doğal bir sonucu, Allah muhafaza buyursun, İslam'ın revize edilmesi gerektiğini savunan bir 'Müslüman' neslin peyda olmasıdır. Biri ileri çıkıp "Kur'an niye Bakara suresiyle başlamış, hem Bakara inek manasına geliyor, Muhammed suresiyle başlaması daha iyi olur" dese, bunu Ömer radiyallahu anhin zamanında söylese yaşama ihtimali pek yokken günümüzde bu ve benzeri laflar ilahiyat fakültelerinde ileri geri konuşulabilmekte ve pek de tepki görmemektedir. Günümüzden yirmi sene sonra da uygulama aşamasına geçilecek cüretin bulunması zor değildir.

Zihin karışıklıkları insanları naçar olmaya ve ardından (din) intiha(rın)a sürüklemektedir. Yeni iman eden ve kulluk yarışına katılma hevesi taşıyan taze imanlı gençleri bir tür yok etmekte, intihar ettirmektedir.

Aynı nedenledir ki medyanın gözü önünde birbiriyle boğuşan hocalarla bunu da güya Allah için yaptığını zanneden meşhur simalar, kendilerini sivirtilip dini yontmaktadırlar. Yarınki Mutezile hareketinin temel nedenini oluşturmaktadırlar. Günümüzdeki zayıflık da İblis'in bu minvalde geliştirdiği yeni projeleri için zemin olarak elverişlidir.

Ashab-ı kiramın isimleri şöyle dursun; Ebu Hanife, Abdülkadir-i Geylanî, Selahaddin-i Eyyubî, Nevevî, İzz bin Abdisselam gibi isimlerin zihinlerde yıpratılması ve İskilipli Atıf'ın İngilizler'le işbirliği ettiğinin, Zahidü'l-Kevserî'nin Mısır'a gidişinin dile dolanabilmesi basit söylemlerden ibaret değildir. Mustafa Sabri Efendi'nin adını yıpratmak, adlarına çamur atmak Müslümanlar'ı Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ulaştırılan isimlerin enerjilerini tüketmekten başka şey değildir.

Bin bir hatası da bulunsa artık ümmete mal olmuş adların yıpratılması, sözgelimi İbni Teymiye'nin silinip atılmaya kalkılması ümmetin kendi içinden yetiştirdiği âlimlerini yok saymak ve bünyeyi zayıflatmaktır. Bu ümmetin çocuğu olmuş ve kendi topraklarından yetiştirdiği isimler hataları ve savaplarıyla yaşamışlar, yine ümmetin âlimleri onlara yaşarken ve vefatlarından sonra cevaplar vermişlerdir.

Müslümanlar 'karşıt' olarak gördükleri kesimdeki birbirlerine ait isimlerle uğraştıklarında aslında şeytanın işine yarayan bir pozisyonu güçlendirmiş olurlar ve şeytan bu mücadeleden hep güçlenerek çıkmıştır. Müslümanlar birbirine dalaştığında şeytan bundan bir zarar görmemektedir.

Bu nedenle gençlere en mühim tavsiyemiz, ümmetin isimleri ve konuları hakkındaki tartışmalı mevzular üzerinde hararetili konuşmalarla ilgilenmemeleridir. Rabbimiz dinin ayakta durması için ulemanın konuşabileceği bazı konular bulunmasını takdir buyurmuştur ancak bunlar avamla ilgili değildir. Doktorun yapabileceği beyin ameliyatını dışarıya verilen canlı yayın sayesinde ekrandan izleyebiliyor olmak o ameliyat hakkında konuşmacı olabilmeyi sağlamaz.

Bir ilahiyat fakültesinde, bugün, geçmişte Mutezile ekolünde olduğu gibi yine Kur'an'a ve Resûlullah'ın hadislerine hatta ümmetimizin müctehitlerinin sözlerine dil uzatılıp adeta yeni bir İslam meydana getirmeye çalışan ve ılımlı, gevşek, kakaolu, kendilerince bir din üretmeye gayret eden kimseler ne kadar cani ise bu zihin kargaşasına meydan veren iyiler de o kadar canidir. Hasan-ı Basrî, önceki dersimizde sözünü ettiğimiz üzere, meclisinde Vâsıl bin Atâ'nın dillendirdiği aykırı görüşleri yüksek sesle tekrar etmesine zemin hazırlamayarak bizim tabirimizle onu 'takmamıştı.' Zira Hasan-ı Basrî'nin derdi çöplüğü karıştırmak değil temiz toprakla uğraşarak mümbit mahsuller yetiştirmektir, yapacak işleri vardı.

Öyleyse Mutezile hareketi bugün yeniden neşv ü nema bulur ve başka bir kılıfla da olsa canlanırsa hepimiz gözlerimizle görüyoruz ki onun canlanması ve mikrobik bünyesinin ortaya çıkabilmesi için en az şeytan kadar, kendi hatalarıyla buna dolaylı biçimde 'destek' veren iyiler de sebep olmaktadır. Enerjimizin bitirilip gelecek kuşaklara bırakmadan israf edilmiş olması bir vebaldir. Mutezile hareketi çıktığında bu vebali yüklenenler yalnızca Mutezile'nin baş cellatları değildi, o zemini oluşturanların da bunda katkısı bulunuyordu; şimdi için de bu durum geçerlidir.

Hain ve haine bilerek veya bilmeyerek destek olan vardır, biz bunu bilebiliriz, ötesinde aslında nelerin olup bittiğini sadece Rabbimiz bilir. Allah'a ve Peygamber aleyhisselama cevap verir gibi konuşan haindir, Müslümanlar'ın içinden de çıksa böyle biri ihanet içindedir, İblislik etmiştir. Fakat bu mikrobun oluşmasına vesile olan da haine öyle veya böyle destek olmuştur. Ali radiyallahu anha atfedilen sözlerden birinde, "zalimin en büyük destekçisi mazlumdur" denir, "çünkü mazlum, zulmetmeye uygun kıvamda durduğu için zalim ona zulmetmiştir."

Arkadaşları, talebeleri ve çalışanları ile bir araya geldiğinde ümmetin ayrılıklarını ana gündem maddesi belirleyen ve güya birleşme iddiasını güçlendirecekken yeni müessese kurup bölünmeyi bir kere daha resmîleştiren, berrak zihinli gençlere meleklerden bile haberdar değillerken melekler üzerindeki felsefelerden söz ederek akıl bulandıran, Hıristiyanlar'ın bile Yahudiler'den geldiği için reddettikleri manyaklıkları Müslümanlar'a öğretme düşüklüğüne tenezzül eden, menkıbeyi ayetin adeta önüne geçiren, ashab-ı kiramdan bile daha değerli liderleri bulunan kimselerin esasen iyi niyetli olup olmadıklarını Allah bilir, biz niyetlerini bilemezsek de sebebi oldukları sonuçları yorumlayabiliriz.

Allah, Resûlullah ve ashab-ı kiram üzerindeki zayıflatma hamleleri raşit halifeler devrinden sonra gün yüzüne çıkabilince ashabın zayıflatılması, ashabın naklettiği hadislerle olan güvenin zayıflaması manasına geliyordu. Ashaba ulaşabilmek Resûlullah aleyhisselama ulaşabilmektir ve ashab ile olan bağın zayıflaması Resûlullah ile bağın zayıflamasından başka manaya gelmez.

Zira Buharî hadisleri üzerinde oluşturulmaya çalışılan şüphe bulutları kesinlikle Buharî ile ilgili şüphelerden veya ithamlardan kaynaklanıyor değildir. Yıpranan Buharî değildir, olamaz; zaten müminler onu karakaşından dolayı seviyor değillerdir, sevgi ona bizatihi o olduğundan yönelmemiştir. Buharî, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme elimizi ulaştırdığı için sevilmiştir. Dolayısıyla o yıprandığı sürece yıpranan Resûlullah'tır.

Yüzde yüz ashab-ı kiramın varlığından söz edilemeyen bir ortamda yüzde yüz Resûlullah'ın varlığından da söz edilemez. Resûlullah'ın bize üzerlerinde yansıdığı ashab-ı kiram kaldırıldığı zaman ortada görülecek kimse kalmaz, din kendiliğinden gelmiş veya belirsiz bir adresten kapımıza ulaşmış bir kargo gibi değildir. Ashab-ı kiramı aradan çektiğimizde dinin bize nasıl ulaştığını izah edemeyiz.

Ebu Hanife ile kurulan bağ da ashab-ı kiram ile kurulan bağlantı manasına gelir. Zincir böylece devam eder. Zincirin ilk halkasıyla oynanabildiği sürece son halkada ulaşılan Allah ile bağın hırpalanması da gayet kolay hâle gelir.

Ve günümüz 'Mutezile'si eski Mutezile'nin yaptığı "Kur'an mahlûktur/değildir" tartışmasıyla bitecek değildir. Mesele artık "Kur'an gereklidir/değildir" noktasına dayanmıştır. Çağdaş dünyada Birleşmiş

Milletler'in huzurun teminatı olduğu bir ortam varken Kur'an'a niye gerek olacağı sorusu sorulacaktır ve bunu da Ankara'dan önce Mekke-Medine'ye en yakın yerden yapabilirler, şaşırmamak gerekir. Zira "oradakilerin namazlarının kabul olup olmayacağı" gibi sorgulamalarla mezhep karşıtlığı yürütülürken farkında olmaksızın Kâbe'mizi de bir süredir yıpratmıştık Müslümanlar olarak. Önümüze gelecek faturayı da bekleyeceğiz demektir.

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.